

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
Biuro Analiz

BIULETYN

nr 83 (187) • 19 grudnia 2003 r. • © PISM

nr egz. PISM 3.20

Krzysztof Bałon, Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny), Adam Eberhardt, Maciej Krzysztofowicz, Urszula Kurczewska, Wiesława Lach (sekretarz Redakcji)

Stosunki Unii Europejskiej z Bułgarią i Rumunią

Adriana Żelazo

Bułgaria i Rumunia podpisały *Układy stowarzyszeniowe* z Unią Europejską w 1993 r., a dwa lata później złożyły wnioski w sprawie przystąpienia do UE. Oba państwa rozpoczęły negocjacje w sprawie członkostwa w Unii w lutym 2000 r., wraz z innymi państwami grupy helsińskiej¹. Integracja z UE jest strategicznym celem polityki zagranicznej Bułgarii i Rumunii. W konkluzjach z posiedzenia Rady Europejskiej 12 grudnia 2003 r., kończącego okres prezydencji włoskiej stwierdzono, że Unia będzie dążyć do przyjęcia obu państw w styczniu 2007 r., o ile wypełnione zostaną wszystkie kryteria członkostwa. Oznacza to konieczność zakończenia negocjacji w 2004 r. i podpisania traktatu akcesyjnego rok później.

Rumunia i Bułgaria, najmniej zaawansowane w przygotowaniach do członkostwa, jako jedyne z państw grupy helsińskiej nie zakończyły negocjacji w 2002 r. Są to także najbiedniejsze państwa spośród kandydatów do UE. PKB *per capita* Bułgarii w 2002 r. stanowiło 26% średniej unijnej, zaś ten sam wskaźnik dla Rumunii wynosił 27% (dla Polski było to 41%).

Negocjacje. Pod koniec października 2003 r. Bułgaria zakończyła negocjacje w obszarze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, co było przedstawione przez rząd bułgarski jako duże osiągnięcie w procesie integracji z UE. Do negocjacji pozostały jeszcze najtrudniejsze rozdziały: rolnictwo, polityka regionalna, polityka konkurencji oraz finanse i budżet. Rumunia jest mniej zaawansowana w procesie negocjacji, nadal toczą się one w siedmiu rozdziałach: swobodny przepływ usług, rolnictwo, polityka regionalna, budżet i finanse, wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne, energia oraz środowisko.

Pomimo, że w wielu dokumentach i wypowiedziach oba państwa omawiane są wspólnie, Komisja Europejska podkreśla, że postępy w przygotowaniach do członkostwa w UE oceniane są indywidualnie. Rząd bułgarski obawia się jednak, że kłopoty Rumunii spowodują opóźnienie rozszerzenia UE. Pojawiają się opinie, że jeśli Rumunia i Bułgaria nie zostaną członkami UE w 2007 r., do państw kandydujących

¹ Grupa helsińska – grupa państw negocjujących członkostwo w UE, po uzyskaniu pozytywnej rekomendacji podczas szczytu Rady Europejskiej w Helsinkach w grudniu 1999 r. Do grupy należą: Bułgaria, Litwa, Łotwa, Malta, Rumunia i Słowacja.

może dołączyć Chorwacja, która jak dotąd nie rozpoczęła jeszcze negocjacji². Na początku 2004 r. wniosek o przystąpienie do Unii Europejskiej zamierza również złożyć Macedonia. Nie można więc wykluczyć, iż w takiej sytuacji UE podejmie decyzję o przeprowadzeniu rozszerzenia jednocześnie o wszystkie te państwa, co będzie oznaczać kolejne oddalenie daty przystąpienia Bułgarii i Rumunii do Unii.

W procesie przygotowywania się Bułgarii do członkostwa w UE wiele kontrowersji budzi problem reaktorów atomowych. W zamkniętym już rozdziale dotyczącym energetyki Bułgaria zobowiązała się do końca 2006 r. wyłączyć trzeci i czwarty reaktor elektrowni atomowej w Kozłoduju. Rząd bułgarski zamierza jednak renegeować termin zamknięcia tych reaktorów, jednak Komisja Europejska z niechęcią odnosi się do tych zapowiedzi.

Z badań opinii publicznej wynika, że dla przeważającej części bułgarskiego społeczeństwa negocjacje akcesyjne związane są przede wszystkim z kwestią zamknięcia reaktorów, które pokrywają 40% krajowego zapotrzebowania na energię elektryczną. Niektórzy eksperci obawiają się więc, że zamknięcie reaktorów doprowadzi do niedoborów energii elektrycznej i znacznej podwyżki cen.

Kryteria kopenhaskie. Pomimo postępów w przygotowaniach do członkostwa, odnotowywanych w kolejnych raportach okresowych UE, Rumunia i Bułgaria nie wypełniają jeszcze wszystkich kryteriów kopenhaskich, będących warunkiem członkostwa w Unii. Oba państwa spełniają kryteria polityczne, które dotyczą stabilności instytucji gwarantujących demokrację, praworządności, praw człowieka oraz poszanowania i ochrony mniejszości. Nie wypełniają natomiast kryterium ekonomicznego i kryterium przyjęcia *acquis communautaire*.

Bułgaria, w raporcie okresowym na temat postępów w przygotowaniu się państw do członkostwa w UE z 2002 r. została uznana za kraj o funkcjonującej gospodarce rynkowej. W raporcie z 2003 r. stwierdzono, że Bułgaria powinna być zdolna do sprostania presji konkurencji wewnątrz Unii, o ile kontynuowane będą reformy rynkowe. Zauważono ponadto wysoki poziom stabilności makroekonomicznej, odnotowano postępy w reformach strukturalnych oraz wzrastającą rolę sektora prywatnego, między innymi dzięki prywatyzacji i ograniczaniu zaangażowania państwa w gospodarkę. Jednocześnie zwrócono uwagę na konieczność zwiększenia elastyczności rynku pracy, dokończenie programu prywatyzacji oraz dalszej pracy nad regulacjami, które służyłyby rozwojowi małych i średnich przedsiębiorstw.

Rumunia jak dotąd nie została uznana za państwo o funkcjonującej gospodarce rynkowej. W Raporcie Komisji Europejskiej z 2003 r. odnotowano pewne postępy w stabilizacji makroekonomicznej, ale zalecono kontynuowanie reform. Podkreślono przy tym konieczność prowadzenia rozważnej polityki fiskalnej i płacowej, zwiększenia dyscypliny finansowej oraz restrukturyzacji i prywatyzacji sektorów, takich jak energetyka, górnictwo i transport.

Zarówno w raportach okresowych, jak i w wypowiedziach przedstawicieli Komisji Europejskiej oceniających Bułgarię i Rumunię pod kątem przyszłego członkostwa w UE, główny nacisk kładzie się na reformy sądownictwa i administracji. Podkreśla się, że obie sfery wymagają zdecydowanych i pilnych reform oraz ograniczenia korupcji. Zauważa się, że korupcja, mało efektywny system sądowniczy oraz słabość administracji mogą stanowić znaczną przeszkodę w wypełnieniu kryteriów członkostwa w UE, utrudnić przyjmowanie *acquis communautaire*, wprowadzanie reform gospodarczych i wykorzystywanie środków pomocowych UE. Według danych Transparency International, Rumunia w 2002 r. miała najniższy wskaźnik „Indeksu Percepcji Korupcji”³ (2,8) spośród państw kandydujących do UE. Nieco lepiej wypadła tu Bułgaria (3,9), której indeks był wyższy niż, kolejno w: Polsce (3,6), Słowacji (3,7) i Łotwie (3,8), a na tym samym poziomie, co w Republice Czeskiej.

² Beata Górka-Winter, *Polityka zewnętrzna UE wobec Bałkanów Zachodnich – wniosek Chorwacji o przystąpienie do UE*, „Biuletyn” (PISM), nr 36(140) z 16 czerwca 2003 r.

³ Indeks IPC – ocenia skalę korupcji w danym kraju, postrzeganą przez ludzi biznesu, jak i analityków ryzyka. 10 punktów oznacza najwyższy poziom prawości, 0 punktów najwyższy stopień korupcji.

W dniach 18–19 października 2003 r. w Rumunii odbyło się referendum, w którym blisko 90% społeczeństwa poparło zmiany w rumuńskiej konstytucji wynikające między innymi z przygotowań do członkostwa w UE. Umożliwią one udział obywateli Rumunii w pracach Parlamentu Europejskiego, przyznają cudzoziemcom prawo do sprawowania urzędów w rumuńskiej administracji lokalnej oraz do nabywania ziemi. Zapisana została również nadrzędność prawa UE nad prawem rumuńskim.

Wsparcie finansowe. Bułgaria i Rumunia, podobnie jak pozostałe państwa kandydujące, korzystają z trzech programów pomocy przedakcesyjnej: PHARE, SAPARD, ISPA. Warto zauważyć, że Bułgaria była pierwszym państwem korzystającym z funduszy SAPARD wśród państw kandydujących. W celu wsparcia przygotowań Bułgarii i Rumunii do członkostwa w UE, Komisja Europejska zaproponowała zwiększenie pomocy przedakcesyjnej w latach 2004–2006. W roku 2004 pomoc miałaby wynieść 1,36 mld euro, co stanowi wzrost o 20% w porównaniu z rokiem 2003. W kolejnych dwóch latach pomoc miałaby wynieść odpowiednio: 1,52 mld euro oraz 1,65 mld euro. Szczegółowy program wsparcia finansowego przedstawiony zostanie na początku 2004 r.

Opinia publiczna. Członkostwo w Unii Europejskiej popiera większość obywateli zarówno Bułgarii, jak i Rumunii, co stanowi jeden z najwyższych poziomów poparcia wśród społeczeństw państw kandydujących (ponad 80%). Blisko 80% Bułgarów oraz niemal 70% Rumunów uważa członkostwo w UE za „dobrą rzecz”. Spośród społeczeństw państw kandydujących, w Bułgarii i Rumunii odnotowuje się też najwyższy poziom zaufania do instytucji UE. Jednocześnie w 2002 r. około 40% obywateli państw członkowskich UE była przeciwna członkostwu Bułgarii i Rumunii w UE, najwyższy sprzeciw odnotowano wobec członkostwa Turcji (47%).

Perspektywy. W raportach okresowych oraz konkluzjach z posiedzenia Rady Europejskiej z 12 grudnia 2003 r. podkreśla się, że choć Bułgaria i Rumunia nie znalazły się wśród państw przystępujących do UE w 2004 r., to jednak oba państwa są częścią tego samego procesu rozszerzenia. Uczestniczą one w Konferencji Międzyrządowej w charakterze obserwatorów. Mówiąc o członkostwie Bułgarii w UE podkreśla się jej rolę jako państwa stabilizującego sytuację w regionie bałkańskim. Bułgaria zapowiada, że jako przyszłe państwo członkowskie UE będzie wspierać i pomagać państwom zachodnich Bałkanów w dążeniach do integracji europejskiej. Natomiast członkostwo Rumunii w UE może przyczynić się do stabilizacji sytuacji politycznej w sąsiedniej Mołdowie i ułatwić realizację całościowej polityki UE wobec państw Europy Wschodniej.

Sprostowanie

W tekście Agaty Kołakowskiej i Macieja Krzysztofowicza *Posiedzenie Rady Europejskiej w dniach 12–13 grudnia 2003 roku "Biuletyn"* (PISM), nr 82 (186) z 16 grudnia 2003 r. pojawił się błąd. Stosunki pomiędzy Unią Europejską a Federacją Rosyjską reguluje Porozumienie o Partnerstwie i Współpracy. Przepraszamy

OGŁOSZENIA

ЕВРОПА

ЖУРНАЛ ПОЛЬСКОГО ИНСТИТУТА МЕЖДУНАРОДНЫХ ДЕЛ

Т. 3, nr 4 (9), 2003

Содержание

Джэффри Мартин	
Присутствие ЕС в неевропейских странах, входящих в Содружество	7
Стивен Эверте	
Как следует Европе воспринимать новую Америку? Доводы в пользу более успешного сотрудничества в борьбе с терроризмом, более четкой формулировки взаимных условий и укрепления связей между ЕС и СІТА	19
Хайнц Тиммерман	
Беларусь (и Украина) в контексте политических отношений между Брюсселем и Москвой	33
Клаус-Генрих Штандке	
Саммит Веймарского треугольника во Вроцлаве 9 мая 2003 г. Критическая оценка	47
Павел Когоут	
После расширения: ЕС и его европейские соседи	59
Владимир Кантор	
Калининград, Россия, Европа: проблема понимания	75
Арно Тауш	
Европейская перспектива: по пути к созданию «общего средиземноморского дома» и интегрированию положительного потенциала общественного развития исламских стран	89
Незир Акиесилман	
Реализм и права человека в международных отношениях: возможное партнерство в будущем?	113
Виктория Я. Тихомирова	
Европа, Россия в польской лагерной прозе	125
Малгожата Марциняк	
Между жесткостью и гибкостью – задачи институционального развития для управления восточной границей Польши	139
Абель Полезе	
Наложение пространств ОЕЭП (ЕС-Россия) и ОЭП (Белоруссия, Казахстан, Россия и Украина): работает ли теория?	175
РЕЦЕНЗИИ	
Эрнест Выцишкевич	
<i>Внешняя политика России: от Ельцина к Путину</i> / Сост. Стефан Кройцбергер, Сабине Грабовски, Юта Унзер	195
Матеуш Гняздовски	
Dagmar Čierna-Lantayová, <i>Pohľady na východ</i> (Postoje k Rusku v slovenskej politike 1934-1944)	202
Иоанна Ходор	
Krzysztof Kowalski, <i>Europa: mity, modele, symbole</i>	
Беата Гурка-Винтер	
Krzysztof Malinowski (red.), <i>Kultura bezpieczeństwa narodowego w Polsce i Niemczech</i>	217
Рафал Моравец	
Marek Šťastný (ed.), <i>Visegrad Countries in an Enlarged Trans-Atlantic Community</i> , Jirí Vykoukal a kol., <i>Visegrád : možnosti a meze středoevropské spolupráce</i>	221
ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ АВТОРОВ	237
ОБ АВТОРАХ	239

*Sprzedaż i prenumerata w Instytucie
oraz w wybranych księgarniach (www.pism.pl/ksiazki-ksiegarnie.html)*